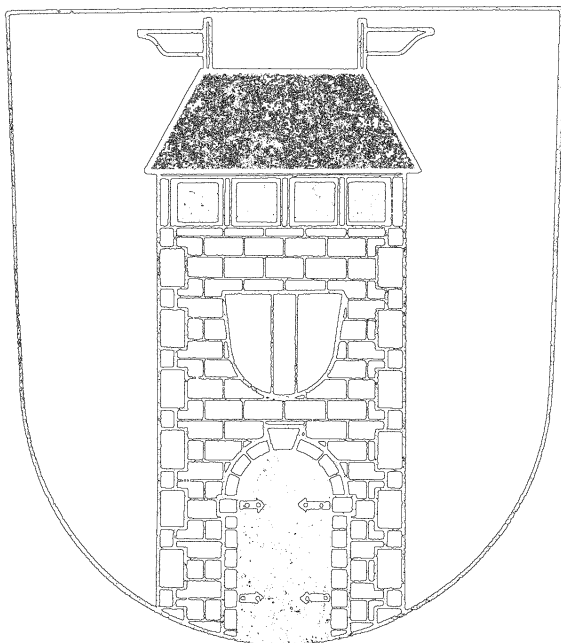

Budišovský zpravodaj

1/2001

Rozhovor se starostou obce Ladislavem Pět'ou

Věnujete se podnikání, aktivně působíte v politické straně, vykonáváte funkci starosty a nově i člena krajského zastupitelstva. Jak se Vám tyto činnosti daří sladit, kolik věnujete které času? Chcete některou z nich v budoucnu upřednostnit na úkor jiných?

Domnívám se, že činnosti se mi sladit daří. Viditelné pozitivní výsledky jsou toho snad důkazem. Snažím se o to, aby má práce byla vyvážená ve všech oblastech a celkově věnuji činnostem maximálně času; i nedělnímu odpočinku, který pokládám za neméně důležitý. Pozitivní výsledky mých aktivit jsou podmíněny kvalitními spolupracovníky. Díky těmto lidem se práce daří. Práce v krajském zastupitelstvu začíná a lze zatím těžko posoudit, jaké úkoly v této oblasti budu plnit. Budu-li cokoliv někdy upřednostňovat, pak chci, aby to mělo faktický význam a byly vidět hmatatelné výsledky mé práce.

Do historie obce vstoupíte jako starosta-budovatel (plyn, voda, bytová výstavba a jiné). Jak tyto akce zpětně hodnotíte, co považujete za největší úspěch?

Po zvolení starostou obce jsem slíbil, že budu usilovat o to, aby podmínky pro život občanů Budišova odpovídaly době, ve které žijeme. Podařilo se vybudovat vysokotlaké a středotlaké rozvody plynu, dokončit vodovod, vybudovat třináct bytových jednotek, dokončit výstavbu bloku „B“ zdravotního střediska včetně přemístění ordinací a dostavěla se požární zbrojnice. Pro výstavbu rozvodu plynu a vody připravilo minulé zastupitelstvo projektovou dokumentaci. Žádná stavba nebyla bez problémů. Já osobně jsem negativně hodnotil téměř dvouměsíční časovou ztrátu předání vysokotlakého rozvodu plynu. Nejsložitější protlak pod železnicí nebyl proveden v předstihu a veškeré předávací práce se zpozdily. Toto zpoždění postihlo hlavně předávání bytů.

Realizované akce a další záměry výstavby jsou vysoce náročné na finance, a proto chci připomenout těm občanům Budišova, kteří nezaplátili příspěvek na plynofikaci a přípojky vody, aby tak učinili co nejdříve. Za největší úspěch považuji předávání lesů bývalého lesního družstva Budišov a získání 23 ha lesa v katastru obce Studnice, které jsou naším historickým majetkem. Lesy nejsou okamžitým zdrojem peněz, ale obec získává majetek, který má trvalou hodnotu.

Chcete ještě do konce volebního období stihnout něco velkého nebo se nyní spíše zaměříte na drobnější a populárnější kroky, než je rozkopání celé obce? Nezůstaly zatím trochu stranou pozornosti kultura, upravenost veřejných prostor, životní prostředí, dopravní obslužnost a podobně?

Popularitu může získat kdokoliv velice rychle, jde jen o to, aby popularita nebyla spojena s Potěmkinovými vesnicemi. Nejdříve je třeba udělat základní věci a pak můžeme pokračovat v tom dalším. Dům také nezačínáme stavět od střechy, prvně plánujeme a pak děláme základy. A takto postupujeme i v naší obci, ke všemu se časem dostaneme, samozřejmě, že bych to rád vše stihl zrealizovat do konce volebního období. Stranou našeho zájmu nezůstává ani kultura, ani péče o životní prostředí. Na začátku našeho volebního období jsme podpořili stavbu venkovního výletišť „Pod Hrázkou“, které bylo vybudováno díky iniciativě Svazu žen a hasičů. Akce pořádané v tomto prostoru a vznik ochotnického divadla vzbudily mezi občany značnou odezvu. Kulturní činnost v obci našeho charakteru je závislá na lidech, kteří jsou ochotni obětovat svůj volný čas. V oblasti sportu budujeme travnaté hřiště a je zpracován záměr vybudovat veřejné sportoviště za školou. V rámci zlepšování životního prostředí bude letos

provedena rekultivace skládky a máme zpracovaný projekt na odbahnění rybníků v Kundelově včetně výstavby rybníka nového.

A nyní k základní otázce, co ještě chceme dosáhnout. Obecní zastupitelstvo schválilo zadání projektu na výstavbu kanalizace a čističky odpadních vod. Rozhodnutí o realizaci je podmíněno dotací na rekonstrukci státních silnic v katastru obce Budišov.

Proč se zasedání obecního zastupitelstva konají vlastně dvakrát – poprvé neveřejně, kde jsou důležité věci předjednány, a poté znovu, prakticky bez rozpravy, s účastí veřejnosti, která tak nemá možnost sledovat, jakými cestami dospívá zastupitelstvo ke svým rozhodnutím?

Zastupitelé obce se musí seznamovat se všemi dostupnými skutečnostmi, aby pak mohli dospět k tomu nejsprávnějšímu rozhodnutí. Na neveřejném zasedání zastupitelstva musíme tedy záležitosti předjednat a hledat různé možnosti řešení, abychom pak po časovém odstupu na veřejném zasedání mohli určit to správné řešení záležitostí. Každý občan má samozřejmě právo na informovanost a na každém veřejném zastupitelstvu dostane prostor, aby vyjádřil své náměty a připomínky k daným záležitostem. V této souvislosti chci říci, že bych uvítal větší účast občanů na schůzích zastupitelstva. Naším společným cílem je spokojenost našich spoluobčanů.

Koho byste rád viděl na místě starosty Budišova po volbách v roce 2002?

Koho bych viděl rád já, není směrodatné, důležité však je, koho si vyberou občané Budišova. Určitě by to ale měl být člověk s aktivním zájmem o rozvoj života v naší obci, čestný a spolehlivý, člověk, který se nebude bát dělat rozhodnutí populární i nepopulární tak, aby občané měli podmínky pro spokojený život v obci na začátku 21. století.

Rozhovor vedl a za odpovědi panu starostovi děkuje Jiří Horák

INFORMACE OBECNÍHO ÚŘADU

Ze zasedání obecního zastupitelstva

Hlavním bodem zasedání obecního zastupitelstva dne 8. února byla zpráva o plnění rozpočtu za rok 2000 a návrh rozpočtu na rok 2001.

Návrh rozpočtu obce Budišov na rok 2001

Výdaje

Silnice - zimní údržba	15 000
Doprava - autobusy	270 000
Svazek vodovod - příspěvek	900 000
Kanalizace - inspekce živ. prostředí	20 000
Školka	250 000
Škola	1 000 000
Školka - jídelna	150 000

Knihovna - knihy, odměny	15 000
SPOZ	3 000
Kulturní památky (projekt hřbitovní zdi)	20 000
Služby telekomunikací - rozhlas	10 000
Zdravotní středisko	
Veřejné osvětlení	350 000
Úvěr - splátky	492 000
Svoz odpadu	75 000
Hasiči	50 000
Zastupitelé - odměny	360 000
Cestovné	20 000
Mzdy	650 000
Sociální a zdravotní	300 000
Služby + mat. výdaje	50 000
Předplatné tisku	25 000
DKP	20 000
Tel. + služby pošt	150 000
Projekty	35 000
Školení, semináře	5 000
Poplatky peněžních ústavů	40 000

Výdaje celkem 5 275 000

Příjmy

Daň ze závislé činnosti	1 000 000
Daň z příjmu fyz. osob	250 000
Daň z příjmu právnických osob	1 100 000
Správní poplatky	150 000
Poplatky za vypouštění látek do ovzduší	1 000
Poplatky ze psů	10 000
Poplatky za veřejné prostranství	10 000
Poplatky za hrací automaty	16 000
Daň z nemovitostí	500 000
Neinvestiční dotace	753 000
Hasiči	40 000
Stočné	35 000
Nájemné školka, Dvořáková, Kundelová	70 000
Stravné školka	130 000
Zdravotnictví, nájmy + pošta	320 000
Pohřebnicví	15 000
Svoz TKO	30 000
Vnitřní správa - nájem MUDr. Bušek, MUDr. Zapletal	872 000
MUDr. Piňos, nájmy	
Příjmy z úroků	20 000
Fin. úřad - odpadní vody	350 000

celkem 5 672 000

Výsledek hospodaření 2000 1 818 318

Příjmy celkem 7 490 318

Rozpočet schválilo obecní zastupitelstvo dne 8. února 2001.

S hospodařením souvisejí i další projednávané body. V letošním roce obec neplatí poplatek za znečišťování vodních toků. Přesto je třeba připravovat rekonstrukci kanalizace. Potřebnou studii vypracovala firma Aqua Procon Brno. S rekonstrukcí kanalizace souvisí zamýšlená oprava vozovek. Zde je naděje na získání státní dotace. Úvěr na výstavbu nových bytů ve výši 5 mil. korun nebude splácet obec, ale nájemníci. Dalších pět bytových jednotek vznikne na bývalé lesní správě. Výběrové řízení na výstavbu vyhrály Technické služby Budišov, stavební dozor bude provádět Investing Třebíč.

Byl projednán další postup vůči občanům, kteří dluží obci za vodu a plyn. Žádosti o půjčku z fondu rozvoje bydlení bude obec přijímat do konce března a posuzovat během dubna.

Nedošlo k dohodě s okolními obcemi o společném hospodaření v lesích, lesy budou rozděleny mezi jednotlivé obce. Postavení Budišova po reformě veřejné správy ještě není dořešeno.

Budišovští ochotníci dostanou příspěvek ve výši 4 000 korun na novou oponu. 10. března bude na budišovské radnici vyvěšena vlajka Tibetu.

Povolení k užívání vody z vodovodní sítě platí od 23. listopadu 2000.

OBECNÍ ÚŘAD OZNAMUJE:

- 1. Jsou volné 2 garsoniéry v domě na bývalém obecním úřadě.**
- 2. Budova bývalé lesní správy (naproti ZŠ) se bude přestavovat na byty. Další zájemci o tyto byty mohou získat informace na Obecním úřadě Budišov.**

Tak už máme plyn i vodovod

Čekali jsme dlouho, ale dočkali jsme se. Protože obecní rozpočet není nafukovací a zadarmo nám nikdo nic nedá, museli jsme my, kteří jsme chtěli být připojeni, k zaplacení přispět. A v tomto smyslu jsme se i písemně zavázali. Někteří z nás to ale správně nepochopili. Neuvědomují si, že část nákladů těchto staveb musí obec zaplatit ze svého rozpočtu. Pokud někdo neuhradí svůj závazek a myslí si, že vyzrál na stát nebo na obecní zastupitelstvo, mýlí se. Jeho podíl bude nutno nahradit z obecního rozpočtu, a tedy z daní jeho spoluobčanů. Nepřechytračí žádnou instituci, ani zástupce obce – jen své sousedy a vlastně i sám sebe.

Ladislav Dokulil

ZPRÁVY

Sběrný dvůr

Od 4. ledna je v provozu Sběrný dvůr odpadů Budišov nacházející se před areálem zemědělského družstva. Lze zde odkládat nepotřebné ledničky, ojeté gummy, akumulátory a železný odpad. Otevřeno je každou středu od 13⁰⁰ hod do 17⁰⁰ hod a v sobotu od 8⁰⁰ hod do 13⁰⁰ hod. Majitelem je Svazek obcí „Skládka TKO“ Třebíč a provozovatelem je firma ESKO-T, s. r. o., Třebíč.

Masopustní průvod

Jako každoročně, tak i letos, 17. února, prošel naší obcí průvod masek. Za touto větou je skryto nadšení budišovských žen a jejich příznivců, díky jemuž se podařilo navázat na tradici, která byla před několika léty na čas přerušena nezájmem o zorganizování této akce.

Svazu žen patří poděkování za jejich úsilí, jehož výsledkem byl rej asi třiceti masek, který se proplétal za doprovodu dechovky ulicemi naší obce.

Průvod svoji nelehkou pouť (překážkou letos nebyly sněhové přeháňky, jako v předešlých letech, ale bláto, kterým se musel mnohdy brodit) ukončil veselící v restauraci U Kazdů.

Sdělení ZŠ Budišov

Vedení ZŠ Budišov chce tímto poděkovat žákům devátých tříd za vzornou reprezentaci školy při různých společenských akcích.

Velice si ceníme i výkonu žáka 9. B Lukáše Chalupy, který po předchozím vítězství v okresním kole obsadil druhé místo v krajském kole Konverzační soutěže v německém jazyce.

I když se naši žáci v této době účastní mnoha soutěží a olympiád (Olympiáda v anglickém jazyce, Matematická olympiáda, Pythagoriáda, Soutěž mladých historiků, soutěže zeměpisné, biologické, přírodovědné a mnohé sportovní), podobného úspěchu se zatím nikomu dosáhnout nepodařilo. Přejeme tedy Lukášovi, aby své znalosti zúročil co nejvíce na svém příštím působišti, kterým se má stát gymnázium.

Mgr. Miroslav Konečný, ředitel

Ministr dopravy v Budišově

V pondělí 5. března zavítal do Budišova ministr dopravy a spojů Ing. Jaromír Schling. Spolu se zástupci obce a ČSSD řešil problémy dopravy v Budišově a okolí.

Účast budišovské farnosti na Tříkrálové sbírce ve dnech 4. – 6. 1. 2001

obec	Kč	na obyv.
Budišov	19 095	16,40
Hodov	10 538	34,30
Kamenná	4 795	22,50
Nárameč	4 470	12,35
farnost	38 898	16,60
pro srovnání		
Kojatín	3 704	50,70

Vlajka pro Tibet

Kolik to bude stát? Co z toho budeme mít? Proč bychom se zrovna o tohle měli starat? Nemohl by to udělat někdo jiný? Otázky, které si často klademe před tím, než učiníme nějaké rozhodnutí. Oprávněně. Jsou docela rozumné a nabádají nás k opatrnosti. Jenže naše kroky v životě vždy neřídí jen rozum a opatrnost. Vidíme-li, že silný bije slabého, nemusíme vždy zavírat oči nebo opatrně čekat, jak se situace vyvine, ale, pokud například neuklidíme svědomí pokrčením rameny – kdoví jak to je, třeba si pár facek zaslouží – můžeme se snažit pomoci. Třeba jen tím, že začneme křičet. Podobně neexistuje žádný rozumný důvod pro to, abychom se starali o hroby našich blízkých. Zapalujeme-li na nich přesto svíčky, není naše počínání nijak zvlášť praktické, zato však je symbolické. Symbolický význam mohou mít i jiná gesta.

Tibet byl ve své dlouhé historii (datuje se už od 6. století našeho letopočtu) vždy fakticky nezávislou zemí se svěbytnou, ve světovém měřítku ojedinelou kulturou a vlastní vládou, spojující v osobě dalajlámsky moc světskou i duchovní. Ani období (zejména 18. a 19. stol.), kdy se dostal do vazalského postavení vůči sousední Číně, na jeho vnitřním uspořádání nic nezměnila. V roce 1951 byl okupován čínskou armádou a od té doby, zvláště pak po roce 1959, kdy zde bylo krvavě potlačeno lidové povstání, je obyvatelstvo Tibetu vystaveno systematickému pronásledování, věznění, mučení, ponižování a odnárodňování, od druhé poloviny 80. let pravda v poněkud mírnější podobě.

Svou solidaritu s lidem Tibetu vyjadřuje světová veřejnost různými způsoby. Jedním z nich je akce vlajka pro Tibet, probíhající každoročně 10. března na úrovni měst a obcí. Letos se k ní rozhodnutím obecního zastupitelstva připojil i Budišov a tibetskou vlajku bylo možno spatřit vyvěšenu na místní radnici.

Jiří Horák

Z HISTORIE

Historie jedné budovy

Píše se rok 1850. Den po velkém krupobití, v neděli 1. června po ranních bohoslužbách, vypukl v Budišově velký požár. Hořela až věž kostela, také blízká fara, škola i špitál. Téměř 40 usedlostí a pět stodol lehlo popelem. Stará školní budova se na stejném místě připomíná již v r. 1819, byla tehdy jen přízemní, později rozšířena o jedno poschodí a v této podobě podlehla ohni. Její obnova proběhla ještě téhož roku a v následujícím roce se vyučuje již ve dvou třídách.

Roku 1872 (po vydání nových školních zákonů r. 1868) měla být rozšířena na trojtřídku, ale v téže roce se odděluje obec náramečská, kde došlo k vybudování vlastní školy. Z Budišova tak odchází 80 dětí z blízké Náramče, žáci navštěvují stále jen dvě třídy. V roce 1886 byl přiškolen Valdíkovi k nové škole v Hostákově a budišovská škola tehdy ztratila dalších 15 žáků. Dvoutřídní škola v Budišově byla rozšířena zemskou školní radou na trojtřídní 20. října 1884, pro nedostatek místa se vyučovalo i nadále ve dvou třídách. Pro ilustraci uvádíme počet dětí v obou třídách ve školním roce 1886/87: 127 chlapců, 144 dívek, celkem 271 dětí.

Otázka vybudování nové školní budovy je stále naléhavější. Obec je pod tlakem vyšších školských úřadů a sama si také uvědomuje vážnost situace. Tehdy je zahájena stavba odbočky státní dráhy ze Studence do Velkého Meziříčí, další důvod k výstavbě školy. V té době byl představeným obce Josef Pavlíček, celoláník z čis. 16, prvním radním Jan Kašpar, druhým pak František Zezula, oba budišovští celoláníci. Emil Silvestr, tehdy již 30 let ředitel velkostatku Budišov, je předsedou

místní školní rady. Kromě toho zastává i jiné funkce. Bylo mu svěřeno předsednictví okresního silničního výboru, předsedal i komisi okresu pro chov hovězího dobytka, byl členem kuratoria hospodářské školy ve Velkém Meziříčí atd.

Místní školní rada zasedá 29. ledna 1887, plány na stavbu nové školy vyhotovil stavitel Hersan z Třebíče, tyto byly po menších opravách schváleny. Výstavba budovy je orientována do míst, kde stojí škola stará. Pro rozšíření stavby oproti původní musela

obec zakoupit dvě stavení v sousedství. Jedno panské mělo číslo 48, další soukromé pod č. 112 stálo 1400 zl. Výlohy na stavbu nové školy měly být uhrazeny mimořádnou obecní přírážkou v letech následujících, nejdříve 50 % a dvakrát 100 % přímé daně, 250 % celkem. Na financování stavby se podílí zdejší obec, velkostatek Budišov, obec Studnice i Kojatín a velkostatek Náměšť celkovou částkou 9 824 zl. Avšak skutečné náklady činí 10 900 zl., rozdíl má být uhrazen 35% přírážkou na dani pro rok 1888.

Školní rada rozhodla započít s přípravou materiálu okamžitě. Cihly byly přiváženy na saních, panskými i selskými povozy se dovážel písek, časně zjara se započalo s lámáním kamene na kopci Brdce, následuje hašení vápna, tesaři i truhláři se dávají do díla. Stavební práce byly zadány dělníkům a řemeslníkům domácím, počítá se i se zpracováním materiálu ze staveb určených ke zbourání.

O velikonočních svátcích v pondělí 11. dubna se školní děti, jejich učitelé, školní rada a obecní představenstvo v 10 hod. dopoledne naposledy shromáždili ve starých učebnách, odtud se pak průvod odebral ke mši v místním kostele. Bohoslužbu za zdar započatého díla slouží zdejší farář Karel Ferd. Bezstarosti. (V Budišově působil od 7. 5. 1878 do 3. 7. 1897, narodil se ve Zbraslavi, před penzí pobyl krátce v Bohuticích, zemřel v Žabovřeskách 13. 5. 1931, svou literárně-historickou činností zachoval pro Budišov běh některých místních událostí.).

Ihned po svátcích se započalo s pracemi na odstranění starých budov. Vyučování školních dětí pokračuje v náhradních prostorách, I. třída navštěvuje panský špitál, II. třída se učí v domě č. 52, jehož majitelem je lékař J. Holouš. (V budišovské škole tehdy nepřetržitě působí Jan Tvarůžek – od 5. 10. 1869 do 5. 10. 1909, v únoru 1880 se stal nadučitelem. Je autorem prací regionálně historických. Od 1. října 1873 zastává místo industriální učitelky v Budišově paní Kateřina Tvarůžková.)

Stavba školy pokračuje velmi rychle, o svatodušních svátcích dosáhlo obvodové zdivo úrovně vrchního patra. Účty jsou pečlivě vedeny. Kámen, písek, cihly, vápno a stavební dříví, tj. základní materiál je pořízen za 3 994 zl., jednapadesáti zedníkům, tesařům, nádeníkům, kameníkům bylo vyplaceno na mzdách 2 938 zl., práce truhlářská, sklenářská a zámečnická obnáší 790 zl. Ke stavbě bylo spotřebováno 66 400 cihel, 97 kubiků písku a 425 metrických centů vápna. Celá stavba je dokončena koncem měsíce srpna, do zahájení školního roku se dělají poslední drobné úpravy.

Dne 4. září 1887 má být nová školní budova slavnostně posvěcena. Tento akt byl svěřen arciknězi P. Janu Klipplovi, děkanu z Velkého Meziříčí, který působil v Budišově od 27. 12. 1859 do 7. 2. 1878. (Narozen v Hrotovicích, kaplanoval ve Vyškově, konsistorní a biskupský rada, čestný kanovník kapituly brněnské, zemřel ve Velkém Meziříčí 2. 5. 1899.). Slavnostního otevření nové školy se účastní i hrabě Josef z Pöttingů a c. k. okresní hejtman z Třebiče, tento obdaroval školu portréty císaře Františka Josefa I. a korunního prince Rudolfa; dále je přítomna zámecká šlechta, úřednictvo a četní občané budišovští. Městečko je slavnostně vyzdobeno, ráno se ozvala střelba z děla na počest hostů, vyhrává hudba, zaznívají projevy a při večerním osvětlení probíhá čepobití. Předseda školní rady a správce velkostatku Emil Silvestr je jmenován v těchto dnech čestným občanem Budišova.

Školu v Budišově finančně podporovali především majitelé zdejšího panství. Jedním z prvních byl František Josef, svobodný pán z Jungwurtu, který ustanovil nadaci spočívající v obligacích ze složené hodnoty 900 zl. ve stříbře, z níž je odměňován učitel

jako varhaník pečující o chrámový zpěv. Hlavní užitek z této nadace ale plynul do okresní školní pokladny. Hrabě Jungwirth zemřel ve věku 72 let 11. 8. 1790, jeho náhrobek je umístěn z venkovní strany, v obvodové lodi chrámu budišovského za hlavním oltářem.

Také Barattové podporovali místní školu, např. r. 1883 po smrti Norberta Baratty dostala škola dar 80 zl. Na školu pamatuje i spolek Včela, z jednotlivců jmenujme E. Silvestra, tento věnoval školní prapor, který byl nesen při posledním shromáždění ve škole staré v čele průvodu k bohoslužbě za zdárné vybudování nové stavby.

R. 1886 umírá v Brně P. Václav Šula, dlouholetý farář v Štibořicích, byl budišovským rodákem. Ve své závěti odkazuje zdejší škole úrok z nadačního kapitálu (21 zl. ročně). Nadace je stanovena z úpisu jednotného stát. dluhu 500 zl. a její každoroční výnos má být použit především na zakoupení katechismů a biblických dějin, školních knih a psacích potřeb pro chudé děti.

O další historii školy a školní budovy až do roku 1952, kdy se Obecná škola stěhuje do nové budovy, se lze dočíst z pera paní učitelky Miloslavy Pospíšilové v Budišovském zpravodaji č. 3/2000.

Od roku 1952 začala budova školy sloužit jako sídlo místního národního výboru. V budově byla i obřadní síň, obecní knihovna, kancelář policejní stanice, místnost Svazarmu a později i stavební úřad a advokátní kancelář. Přestěhováním obecního úřadu do prostor mateřské školy se v roce 1999 uzavřela další kapitola této budovy.

Její nové dějiny začaly ihned po přestěhování obecního úřadu přestavbou, na jejímž konci vzniklo sedm nových bytových jednotek (3 byty třípokojové, dva jednopokojové a

v půdňi vestavbě dva dvoupokojové). Aby nové byty mohly vzniknout, bylo zapotřebí provést generální rekonstrukci. Ke konci roku 2000 předala brněnská stavební firma IMOS budovu ke kolaudaci. Dvě rodiny, které se přistěhovaly, trávily vánoční svátky již v novém.

Stejně jako budova bývalé školy mají i ostatní domy v naší obci svoji historii. Prošli jimi mnoho generací, které jim vtiskly svoji pečeť. Domy byly v průběhu let přestavovány a některé zmizely úplně. Jejich obyvatelé jsou s touto historií spjati, aniž by si to mnohdy uvědomovali.

(Dle archívních materiálů) – sch

Přelet nad rodným hnízdem

Vlastimil David, * 1.11.1925, † 28.1.1977. Takto stručně je to napsáno na jeho náhrobku na pražských Olšanských hřbitovech. Nic o tom, jakým životem žil, jaké byly jeho touhy, vítězství i prohry. Bylo mu pouhých 51 let, když tragicky zahynul při svém posledním letu. Manžel, otec, strýc, kamarád, pilot. Laskavý člověk s ocelovými nervy.

Narodil se v době, kdy se v Budišově zavedla elektřina, Sokolovna sloužila teprve druhým rokem a v roce 1928 se zřídilo kino. Kdo už si pamatuje, kolik tehdy stával rohlík u Svitáčků, kilo mouky u Kazdů a kdo první prodával vstupenky do nového kina? Lidská paměť je krátká, není-li vše zapsáno...

Budišov měl snad jakousi tradici letců: Petr Široký z Náměče patřil k předválečné legendární akrobatické letce, František Tesař, můj otec, potom Leonhard Smrček, Jaroslav Man, Vlastik David, Karel Voneš, Vladislav Zejda z Míhokovic, i jeho dcera, mnohonásobná mistryně světa v plachtění. Všichni vylétli vysoko až k oblakům, jako ptáci z rodného hnízda. A někteří se už nikdy nevrátili...

Byli vzorem snad pro všechny budišovské kluky. „Vlastik letí“, volávali jsme, kdykoliv prolétal nízko nad Budišovem, nejprve s vrtulovými, potom s tryskovými letadly. Několikrát se vždy otočil, asi aby poskytl lidem čas vyjít na ulici. Nalétával šikmo od Brdců, nad Svobodovými, nad „Václavákem“, jak hrdě nazýval můj děda Jan David náměstíčko, a pak co nejnižše nad svůj rodný dům, prosmýknout se mezi Šlezingerovy a Škodovy. A všem dole zamával křídly... aby pak zamířil zpět na Prahu.

Učil se stolařem u svého otce a možná by byl šikovným řemeslníkem. Osud však rozhodl jinak... stal se pilotem. Nejlepším z nejlepších, který v roce 1952 zalétal první český tryskáč!

Jeho příjezdy do Budišova za rodiči vždycky patřily i jeho známým. V létě se s oblibou nazouval do starých, sešlapaných botů a ještě dnes slyším, jak ho moje babička, jeho maminka, nabádala: „Vlastiko, né abes chodil s těma škrábama mezi lidi!“ Ale on chodil, přijel se uvolnit, potěšit se doma a pohovořit s lidmi, které měl tak rád a k nimž se chtěl vrátit, až přestane létat. Tak si to vždy přál!

V době, kdy u nás narostla intenzita silniční dopravy, vyhýbal se řízení auta, protože, jak omluvně vysvětloval: „Je to... přeautovaný, a já se bezpečně a volně cítím jen ve vzduchu...“, a tak musela řídit jeho manželka. Měl určitě pevné nervy a postřeh, ale zřejmě jen tam nahoře, vysoko nad Zemí.

Živě si pamatuji, že jak stárnul, více a více lpěl na létání, které pro něho bylo vším – posláním, koníčkem i náročným řemeslem, které dokonale ovládal i miloval. A i když ho zalétávání nových letadel, zvláště nadzvukových, stálo hodně sil, chtěl pracovat co nejdéle. Celá rodina však čekala na ten okamžik, kdy definitivně pověsí toto rizikové řemeslo na hřebík... Létal v mnoha zemích světa a vždy odváděl dokonalou práci, kterou reprezentoval tu malou, šikovnou zemičku v srdci Evropy.

Při jeho posledním letu z Prahy do Bratislavy mířil do slovenské Trnavy. Když si tato místa spojíte vzdušnou čarou na mapě, zjistíte, že určitě musel letět nad milovaným Horáckem, kde i ty velké žulové balvany mají svou zemitou vůni, nad Budišovem, nebo aspoň blízko, tak velice blízko. Musel být asi šťastný, před dvěma měsíci se jeho dceři narodil syn, kterému dali jméno David, pomalu se chystal do leteckého důchodu a začal s rekonstrukcí rodného domku v Budišově, kam se toužil vrátit...

Ale místo šumění větru z pokroucených borovic na Brdcích, které tolik znal a miloval, slyšel ve sluchátkách úsečné povely z radarových hlásek: „Výš, leťte výš, jste nízko!“ Co se mu asi honilo hlavou, muži, který denně čelil nebezpečí, několikrát i nouzově přistál... Byl hlavní zkušební pilot Aera Vodochody, byl profesionál, muž s vysokou koncentrací při letu. A miloval tak moc život! Proto se nechtěl katapultovat, aby neohrozil svůj život a nerozbil letoun, který znal do posledního šroubku. Kterému

vdechl život tím, že ho dovedl do ticha modrého nebe, tam, kde byli jen oni dva – pilot a jeho stroj. Tentokrát ho letoun neposlouchal. Rozhodl se tedy nouzově přistát. Jeho anděl strážný měl ten den pořádně pocuchaná křídla. Tolik, tak moc chtěl i tentokrát doletět k cíli a zvítězit nad přitažlivostí Země... Byl zkušený a dobře věděl, jak nebezpečnou práci dělá, že každá chvíle může být poslední.

Zasněžená a mlhavá krajina u Trnavy neumožnila v té mléčně bělosti postřehnout nerovnosti povrchu a... pak už nebylo nic, jen ticho a smutek všech, kdo ho měli rádi... Z rozryté země vzlétlo hejno vyděšených havranů...

V jednom z článků o něm, ve starých, zažloutlých novinách, Vlastík končí rozhovor s reportérem slovy „...nic zvláštního o mně nepište. Profese zkušebního pilota je stejná jako jiná práce. Nejdůležitější je, aby odevzdal dalším pilotům bezpečný letoun.“ A to on vždycky poctivě splnil! Muž z Budišova, který prožil 30 roků za řídicí pákou letadel, které byly jeho největší životní láskou...

Osud jim, pilotům z Budišova, umožnil dosáhnout vysoké životní mety, za což mnozí z nich zaplatili tím nejcennějším – vlastním životem... Čest jejich památce!

Na vyzádání redakční rady Zpravodaje napsal ing. Rostislav Tesař, Vlastíkův synovec

Vzpomínka na Bäckovy

Budišovští občané, kteří si pamatují dobu německé okupace a léta předválečná, si jistě vzpomínají, že tehdy žila v Budišově židovská rodina Bäckových. Avšak ti mladší znají patrně už jen jejich jména na desce obětí 2. světové války u pomníku padlých. Chtěl bych proto dnes, kdy se bohužel opět začínají mezi lidmi objevovat nejružnější rasové či náboženské předsudky, připomenout tragický osud Bäckových, jak si vše po letech vybavuji, možná už i s některými drobnými nepřesnostmi.

Rodina Bäckových bydlela v Budišově „Na Kopečku“ v místech, kde dnes stojí dům Marečkových. Nevím, odkdy zde Bäckovi žili, pravděpodobně se přistěhovali už před první světovou válkou. Odvozují to ze vzpomínek pí H. Horké (* 1907), která si pamatuje, že do jejich malého obchůdku se smíšeným zbožím (do „kvelbu“) chodila nakupovat ještě jako školačka, a že měli syna Richarda, kterého si z 30. let pamatuji už i já sám. V té době se zabýval komisionářstvím – zprostředkoval hlavně výkup a prodej obilí. Jeho manželka Bedřiška dál provozovala zděděný obchůdek. Měli dvě dcery: starší Hana (* 1922) studovala na gymnáziu ve Velkém Meziříčí, kam později začala chodit i mladší Eva (* 1926). Celá rodina (s výjimkou staré paní) mluvila velmi dobře česky, i když byli asi původem Židé němečtí. Dodnes si je dovedu všechny vybavit: bělovlasou vetchou babičku, drobného Richarda Bäcku i jeho přívětivou statnou manželku, energickou Hanu a mírnou, usměvavou Evu, obě pohledné, černovlasé...

Naše rodina se s nimi začala více stýkat koncem dvacátých let, kdy moje matka Cyrila Škarková v r. 1928 ovdověla. Zůstala sama se dvěma malými dětmi, dluhem na nedávno dostavěném domku a minimální rentou po tragicky zemřelém manželovi. Pro své velké těžkosti našla pochopení u paní Bäckové, která jí umožnila skromný výdělek za výpomoc v domácnosti. Moje sestra Draha i já jsme se s Bäckovými děvčaty kamarádili a chodili

jsme i k nim domů. Také jsme občas pomáhali, např. pytlovat vykoupené obilí, které p. Bäck dosušoval na mlatě stodoly.

Nevzpomínám si, že bychom se s nimi někdy bavili o událostech, které byly tehdy – koncem třicátých let – aktuální v Německu, např. o nacistických protizidovských akcích. Starší Hana však zřejmě už tenkrát tušila, jaký osud čeká nás všechny pod německou nadvládou. Koncem r. 1939 napsala básničku „Modlitba“. Vyjadřuje v ní horoucí lásku k prezidentu Masarykovi, tehdy již zemřelému, a zoufale ho prosí o pomoc pro celý národ.

Modlitba

*Nechci, ach nechci žádného Boha,
každý Bůh jenom je smyšlenka pouhá.
Však přece, Tatičku, přece dva Bohy mám,
ten menší láska je, ten velký – tos Ty sám.*

*Ty drahý, jediný, největší z lidí,
proč denně oko mé sochu jen vidí?
Je možno, že nežiješ přes dva už roky,
že už svět neslyší milé tvé kroky?
Já cítím, Tatičku, ty že nás vidíš,
naše že kroky i nyní Ty řídíš.*

*Tatičku, prosím Tě, Tatičku drahý,
blesk pošli přezhoubný na naše vrahy!
Tatičku, prosím Tě, osviť už Rusy,
Istivého Teutona roztrhni v kusy!
Nedej Tvůj, Tatičku, národ by zhynul,
nedej by pomsty Bůh Teutona minul!*

*Nechci, ach nechci žádného Boha,
každý Bůh je jenom myšlenka pouhá.
Však přece, Tatičku, přece dva Bohy mám,
ten menší láska je, ten velký, tos Ty sám.*

Dnes, po více než šedesáti letech, když víme, jak tragicky se naplnila její předtucha, působí její neumělé, ale upřímné verše ještě silněji a dojemněji.

Po zřízení protektorátu Čechy a Morava začalo pronásledování Židů i u nás. Všichni, tedy i Bäckovi, museli nosit na oděvu žlutou šesticípou hvězdu, obě dcery byly vyloučeny ze studia na gymnáziu, rodina se dostávala do sociální tísně a podle německých nařízení mohla být všemožně šikanována. Židé z tehdejšího protektorátu byli postupně deportováni do koncentračních táborů a jak se ukázalo později, končili v táborech vyhlazovacích. V květnu 1942 byli spolu s ostatními Židy z okolí povoláni také Bäckovi, a to do Třebíče, kde byli všichni shromažďováni pro pozdější transport do Terezína. Bäckovi tušili, že mají nastoupit cestu, ze které není návratu. Paní Bäcková, babička a Eva se příkazu podrobily, ale p. Bäck a Hana neuposlechli. Rozhodli se

vyhledat skupinku známých, kteří se také vyhnuli transportu a skrývali se již v okolních lesích, pravděpodobně někde u Rudíkova. Jak jsme se později dozvěděli, byli mezi nimi např. p. Braun z Bochovic a p. Inwald z Velkého Meziříčí. Snad doufali, že se jim společně podaří přežít až do konce války. V té době už Němci postupně pátrali i v okolí Budišova a jakýkoliv kontakt se Židy byl pro každého nebezpečný, protože „napomáhání nepřátelům říše“ se trestalo smrtí.

Bäckovi potřebovali především skupinu najít. Na tento nebezpečný průzkum se chtěl p. Bäck vydat sám, a proto musel pro Hanu opatřit několikadenní úkryt. Ten jí poskytla moje matka. V našem domku na kraji městečka jí připravila pod kůlnou za otýpkami skrýš a tajně jí tam nosila jídlo. Ze skrýše byl přístup i na půdu domku, kde měl již dříve schované dvě vojenské pušky náš soused, bývalý četnický strážmistr. Asi za týden p. Bäck pro dceru v noci přišel. Po jejich odchodu zjistila matka, že obě pušky chybí. Hana je zřejmě náhodou objevila a rozhodla se vzít je s sebou. Teprve teď zsvětčila matka do celé situace také nás – tehdy dvacetiletou sestru Drahu a mne patnáctiletého. Oba Bäckovi byli za několik týdnů dopadeni, když se (možná dosti lehkomyšlně) vydali do Kojatina – do hospody. Někdo z přítomných je udal budišovským četníkům a tehdy vrchní strážmistr Svoboda je musel zatknout. Gestapo je později odvezlo do Brna.

V tomto období byl spáchán atentát na Heydricha a německý teror se stupňoval. Naše rodina žila v neustálém napětí. Vůbec jsme nevěděli, co se s Bäckovými děje, a museli jsme počítat s tím, že každou chvíli si mohou Němci přijet pro nás. Později se začalo proslýchat, že jsou vězněni v Kaunicových kolejích v Brně a že se je gestapo snaží krutým týráním donutit k přiznání, od koho získali zbraně a kde se skrývali. Až do popravy oběšením trvali na své původní výpovědi, že Hana našla zbraně v neznámé stodole, kam se v noci uchýlili. První úkryt Hany nikdo z nich neprozradil. Naše rodina tedy přežila roky protektorátu jen díky statečnosti, morální síle a odpovědnosti těchto dvou lidí, kteří nás nevydali na pospas Němcům.

Nevím, zda je to v Budišově známo. Myslím, že jim oběma za to dlužíme veřejné poděkování. S přibývajícimi roky si také stále více uvědomuji, co všechno musela tehdy prožít moje matka, a přece jsme od ní ani v těch nejvypjatějších chvílích neslyšeli, že by lítovala toho, co pro Bäckovy udělala. Lidský pocit povinnosti pomáhat těm, kdo pomoc potřebují, byl u ní silnější než strach z Němců a ze smrti.

Nikdo z rodiny Bäckových léta okupace nepřežil. Paní Bäcková, babička a Eva zahynuly v koncentračním táboře, Hana a pan Bäck byli popraveni v Kaunicových kolejích. Ničím se neprovinili a přesto museli všichni podle „zákonů“ nacistického Německa zemřít.

Věřím, že je mezi námi i dnes dost poctivých lidí, kteří si při vzpomínce na ně dovedou uvědomit, jak cenná je demokracie, zajišťující svobodný a důstojný život všem lidem bez rozdílu pleti, rasy, náboženství, národnosti...

Jiří Škarek

Poslední obecní bubeník

V určité denní době zazní naším městečkem hudba, nejčastěji dechovka z místního rozhlasu, která ohlašuje vysílání zpráv obecního úřadu. Málokdo si v současnosti uvědomí, jak rychle je pomocí techniky informována veřejnost o nových zprávách a událostech.

Jen občané dříve narození si vzpomenou na období 1. republiky a protektorátu a na to, jakým způsobem se dostávaly občanům nové informace, různá nařízení nebo pokyny, které přicházely z míst okresních orgánů.

Tehdejším zprostředkovatelem informací byl obecní bubeník. Pan František Hanzl (* 1907) nastoupil do obecní služby 15. března 1939. Pod tímto zařazením bylo zahrnuto vše, co bylo nutno udělat. Do služby bubeníka nastoupil pan Hanzl na místo pana Obrdlíka, který pro pokročilý věk již nemohl tuto práci zastávat. Zejména na počátku protektorátu byl tehdejší obecní úřad zahrnován velkým množstvím nařízení, takže obecní bubeník musel s bubnem „do terénu“ i dvakrát denně. Začínal „Na Škarpě“ a končil v Kundelově. V Budišově a přilehlých osadách (Mihoukovice, Rejdůveň a Kundelov) svolával bubnováním občany k poslechu zpráv na 23 stanovištích.

Pan Hanzl říkával, že ty napsané zprávy čte asi na pěti prvních stanovištích, pak už znal text z paměti a písemné sdělení měl jen pro kontrolu. Největší vyčíření bylo zejména za protektorátu a také po osvobození v roce 1945.

Zlom v této službě bubeníka učinila moderní technika na konci čtyřicátých let, kdy byl v Budišově instalován místní rozhlas. Nebylo již obecního bubeníka třeba, a proto odešel po vzájemné dohodě na jiné pracoviště.

Ze vzpomínek syna pana Hanzla

Odysea manželů Mašínových

František Mašín se narodil 4. prosince 1916 v rodině traťmistra v Budišově u Třebíče čp. 163 (dnes v tomto domě bydlí Kafaňkovi).

Svatební oznámení rodičů Františka Mašína

Navštěvoval gymnázium v Jihlavě. V roce 1940 se oženil s Marií Benešovou, které žila v létech 1921–1934 v Mukačevu, studovala na českém gymnáziu a maturovala v Ostravě.

Po promoci v r. 1946 pracovali oba manželé jako sekundáři v okresní nemocnici v Liberci. Zde se setkali s Ivanem Olbrachtem, Františkem Langrem, Františkem Halasem (ten se stal později jejich přítelem), Janem Zahradníčkem, Františkem Hrubínem, Egonem Hostovským a dalšími osobnostmi české literatury prostřednictvím přednášek a kulturních akcí. S Ivanem Olbrachtem se opět setkali v r. 1947 na lékařském sjezdu v Karlových Varech, kde s ním hovořili o jeho díle z Podkarpatské Rusi.

V roce 1947 manželé Mašínovi přesídlili do Prahy, kde získali pozvání na studium do USA. Vzhledem k politické situaci, koncem roku 1947 si spěšně opatřili výjezdní dokumenty i vízum do Venezuely. Na Wilsonově nádraží v Praze dali 1. února 1948 navzdý Československé republice „sbohem“. Odjeli se dvěma kufry, v jednom z nich se nacházel i mikroskop.

„Vítězný únor“ je zastihl v Holandsku, kde čekali na odjezd holandské lodi „Cottica“, která měla namířeno přes Via Madeira – Paramaribo – Tinidad do přístavu La Queira ve Venezuele. Ještě před odjezdem procestovali Holandsko a Belgie. Cesta lodí s přestávkami trvala měsíc. Na jejím konci, 30. dubna 1948 v La Queire, již „drmolili“ španělsky.

Zde zažili tropické lijáky, střílení a první revoluci. Nějakou dobu trvalo hledání práce v rámci jejich specializace laboratorní medicíny. Nakonec našli místo v laboratořích univerzity, kde intenzivně pracovali a 4 roky čekali na obdržení imigračního víza do

USA. Cestovali po zemi, obdivovali širé plošiny Llanos, majestátní Kordillery – hory Los Andos, divoké Karibské moře a pochutnávali si na tropickém ovoci mangos, zapotas a bananas. Ve svém domě je místo kocourka obveselovala opička Moro capuchino a místo růží voněly orchideje. Všude je však provázela otázka „Jakpak je u nás doma?...

Následoval nový odjezd, tentokrát do USA. Využili průletu nad Střední Amerikou a zdrželi se tam. Kromě jiného zde zhlédli pozůstatky kultury Mayů. V USA přistáli v červnu 1952 na letišti v Los Angeles. Následovala nová adaptace. Nejprve začali pracovat v laboratořích nemocnic, později ve výzkumu, jejich specializace fluorescenční mikroskopie (identifikace karcinomních buněk) je zde zapojila do internacionální vědecké společnosti.

Na fotografii manželé Mašínovi v únoru 2000, Santa Barbara, Kalifornie, USA

Jako cizinci si museli obnovit v Kalifornii své vysokoškolské diplomy. Znamenalo to zopakovat všech 18 rigorózních témat. Po jejich úspěšném absolvování museli strávit dva roky opět jako sekundáři se současnou praxí ve výzkumu.

Po získání „ekonomické svobody“ se jako podnikatelé usadili v kalifornské Santa Barbaře. Založili zde cytologickou laboratoř a navíc se podílejí na výzkumu a četných publikacích ve svém oboru.

Vědecká zvědavost je i nyní nutí studovat v oblasti mozkové neurofyziologie.

Na základě zkrácené verze vzpomínek manželů Mašínových, jež vyšly v listu „Kantorský Mukačevák“ v prosinci 2000, chceme ukázat, kam až odvaly životní osudy jednoho z budišovských rodáků. Donesl nám je pan Zdeněk Kotas z Třebíče, z jehož vyprávění jsme se dověděli, že pan Mašín na své rodiště neustále rád vzpomíná. Jeho vzpomínky oživil i Budišovský zpravodaj, který k němu přicestoval až do vzdálené Kalifornie. Pan Kotas nám vzpomínky manželů Mašínových nabídl k otištění. Rádi jsme tak učinili a touto cestou mu srdečně děkujeme.

Vyráběla se kolomaz i v Budišově? Určitě!

Kolomaz, jak její název napovídá, se dříve používala k mazání dřevěných a poté kovových náprav vozů. Kolomaz si zřejmě v našem okolí většinou vyráběli rolníci pro svou potřebu sami. Jednalo se vlastně o směs dehtu (vzniklého nedokonalým spalováním smolných borových pařezů či polen) a nějakého tuku (snad sádla). Pálení se provádělo na pro tento účel upravených kamenech. Nástupcem kolomazi byl „šmér“, který si hospodáři však již kupovali. Při svých amatérských bádáních, které jsem prováděl v katastru Kamenné po dobu cca 1 roku, jsem postupně našel 7 kolomazných kamenů či pecí a došel jsem k následujícímu zjištění:

1. základní tvary

- kolomazná pec – plochý kámen o průměru 1–2 metry, opracovaný do mělkého trychtýře s hladkým povrchem a uprostřed s průchozím otvorem. Pec bývala v mírném svahu a byla doplněná malým kamenným tarasem, který byl vynechán tak, aby bylo možno do dutiny pod otvorem v kameni z boku položit nádobu na odkapávající dehet.
- kolomazný kámen – jedná se o rozlehlý plochý kámen 3–8 metrů dlouhý, který je pouze zčásti upraven. Dno přirozeně vzniklého dolíku bylo upraveno do mírného spádu a v nejnižším místě byla uměle vytesána jasně zřetelná drážka, kterou odtékal dehet do připravené nádoby.

2. umístění

- Kameny se zpravidla nacházejí na hranici lesa a pole. Toto si vysvětlují tím, že hospodář měl z lesa potřebné smolné pařezy. Nemohl se zřejmě věnovat celý den pouze hlídání ohniště, aby se oheň nedusil či aby nehořel příliš živě. Domnívám se, že na poli pracoval a přitom občas kontroloval ohniště.
- Kameny nejsou nikdy v těsné blízkosti obce. Proces dehtování byl asi silně cítit, což by se jistě nelíbilo lidem v domech.
- Kameny jsem našel na pozemcích téměř všech větších hospodářů v obci (myšleno na naše poměry).
- Někteří ze starých hospodářů dosud užívají místní názvy „U Kolomaznáku“, „U Kolomazné pece“, což se mi také stalo vodítkem při jejich znovunalezení.

Jako budišovskému rodákovi se mi nechce věřit, že by se podobné kolomazné kameny nenacházely i v okolí Budišova. Přece si budišovští sedláci (Pospíšilovi, Hladcí, Kafuňkovi, Nováčkovi, Pavlíčkovi...) nejezdili kupovat kolomaz do Kamenné!

Prosím nejstarší hospodáře, aby zavzpomínali na vyprávění svých otců a dědů (protože kolomaz se již minimálně v 20. století nepálí). Žádám rovněž mladé, aby chodili v krásném okolí obce s otevřenými očima. Rád uvítám informace o Vašich nálezech (mimořádně, pro tyto objevy je nevhodnější právě jarní období, kdy se sníh ztratil a nová tráva dosud nenarostla).

Ladislav Eichler ml.

Z PŘÍRODY

Cizokrajní obratlovci v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea v Budišově

Zoologické sbírky v zámeckém depozitáři v Budišově u Třebíče patří k nejstarším na Moravě. Nejstarší doklady jsou evidovány ve starých inventářích Moravského zemského muzea v Brně (dříve Františkova) již v roce 1816. Obratlovci pocházejí ze sbírek A. Schwaba, F. Chorinského, J. Bakeše, J. Seilerna, J. Karáska a dalších.

Většina ze 3000 exemplářů ptáků jsou cizokrajné druhy ze všech kontinentů. Velmi cenné jsou preparáty rajek z Nové Guineje a severovýchodní Asie, tukanů a arassariů ze Střední a Jižní Ameriky a kolibříků z téhož světadílu. Rozsáhlá je i kolekce papoušků a cizokrajných bahňáků, vrubozobých, brodivých, hrabavých, sov, dravců, šplhavců, srostloprstých a pěvců. Velmi zajímavá je kolekce několika desítek ledňáčků z tropických oblastí Ameriky, Afriky, Asie a Austrálie. Jsou zde zastoupené rovněž druhy, které pozbyly schopnosti létat (běžci, tučnáci), a vodní ptáci chladných oblastí (alky, alkouni, chaluhy) nebo mořského pobřeží (albatrosi, buňáci, fregatky, plameňáci, terejové). Každý návštěvník se zde může seznámit se zástupci málo známých řádů ptáků (tinamy, lelkové, myšáci, trogoni) nebo čeledi pěvců (lobošovité, klouzalkovití, hrnčířkovití, mravenčíkovití, pitovití apod).

Za zmínku stojí i demonstrování cizokrajní savci. Vejcorodí a vačnatci jsou zastoupeni ptakopyskem, ježurou a vačící, primáti orangutanem, šimpanzem, chápanem, guerézou a poloopicem. Šelmy ve sbírce reprezentuje lev, tygr, gepard i medvěd lední, sudokopytníky antilopy, gazely, buvolci apod. Dále je zde několik desítek zástupců řádů savců z celého světa. Významnou součástí souboru cizokrajních savců jsou trofeje lovné zvěře, především materiál získaný během loveckých výprav do Afriky, Asie a Kanady počátkem 20. století. Tyto kolekce obsahují preparáty hlav nebo paroží či rohy antilop, pakoní, buvolů, zeber, žirafy, různých druhů divokých ovcí, sobů a losů.

Ryby, obojživelníci a plazi tvoří menší část sbírky. Z ryb je možné vidět např. bahníka, platýse, mečouna a žraloka, mezi obojživelníky vévodí ropucha obrovská vedle rohatky brazilské a listovnice stromové. Plazy zastupuje několik druhů želv včetně

mořské karety a želvy sloní, aligátor a některé druhy krokodýlů, leguáni, varani, z hadů např. hroznýš královský, kobra, korálovec a chřestýš. Mezi cizokrajnými obratlovci je několik stovek v celosvětovém měřítku ohrožených nebo vyhubených druhů.

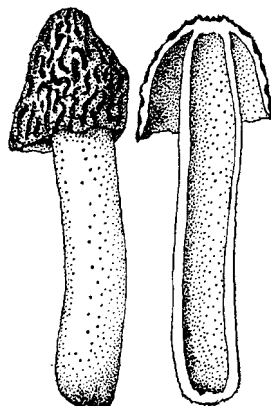
František Hanák

Houby okolí Budišova - III

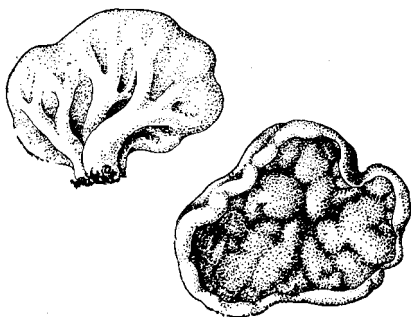
Jarní houby

K nejznámějším jarním houbám patří smrže, kačenky, ucháče a májovky. Existuje však řada dalších druhů hub, které bychom se měli naučit znát, protože mezi nimi jsou dobré jedlé houby a také bohužel první jedovaté druhy. Některé, jako na příklad smrže, nám mohou vyrůst přímo na zahrádce.

Jednou z nejchutnějších hub vůbec je kačenka česká – *Ptychoverpa bohemica*, která svým vzhledem silně připomíná smrže. Klobouk je 2–4 cm široký, žlutohnědý až hnědý, někdy s olivovým nádechem, zvoncovitý, podélně mozkovitě laločnatě žebnatý, ke tření pouze na temeni přirostlý. Třeň je bělavý až naokrovělý, jemně šupinkatý, 5–12 cm vysoký a 1–2,5 cm široký, dutý. Kačenka česká roste někdy již koncem března, ale hlavně v dubnu a také v květnu, pokud je chladnější počasí, nejčastěji pod osikami, jeřáby, lípami, lískami a jasany, ale i pod dalšími listnatými stromy.

kačenka česká

destice chřapáčová

Dalšími

typickými jarními houbami jsou smrže.

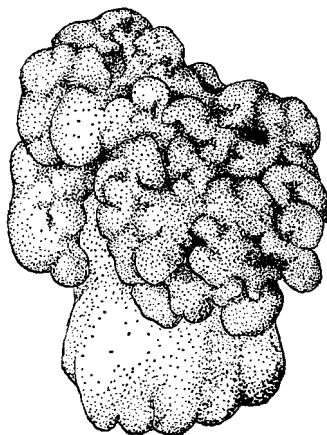
Ty, na rozdíl od kačenek, mají

kloboukatou část plodnice se třením srostlou již ve své spodní části a celá plodnice je dutá. Jejich klobouk je jamkatý, důlkatý. U nás jich roste několik druhů, nejznámější a nejčastější je smrž obecný – *Morchella esculenta*. Z dalších bych jmenoval s. špičatý – *Morchella conica* a s. polovolný – *Mitrophora semilibera*. Všechny smrže jsou jedlé, ale velmi těžko se hledají a

většinou je nalezneme náhodně. Jejich plodnice splývají s okolním prostředím dokonale. Smrže rostou nejen v lese, ale i na zahradách, v trávnících a parcích, často tam kde bylo pohnuto půdou, např. smrž špičatý roste s oblibou kolem výkopů a smrž pražský – *Morchella pratensis* ve zboženiskách a podobně. V dubnu a květnu můžete na starých pařezech a padlých kmenech jehličnatých stromů nalézt jedlou a chutnou destici chřapáčovou – *Discina perlata*. Plodnice má 5–12 cm v průměru, je světle až tmavě hnědá, v mládí miskovitá, v dospělosti ploše rozložená a laločnatě zprohýbaná, na vnější straně špinavě bělavá, zarůžovělá nebo nahnědlá, hustě pýřitá a řídké žebnaté. Místy se jí lidově říká prasečí uši. Do této skupiny patří také ucháče. Jejich klobouk je mozkovitě

laločnatý, u jedovatého ucháče obecného – *Gyromitra esculenta* je čokoládově až kaštanově hnědý, s drobnějšími laloky a menšími a štíhlejšími plodnicemi. Ucháč obrovský – *Gyromitra gigas* je světle hnědý s kloboukem 6–15 cm širokým a třeněm 4–10 cm tlustým a 5–12 cm vysokým. Ucháč obrovský je dobrá jedlá houba rostoucí často na tlejících pařezech a padlých tlejících kmenech, nebo v jejich blízkosti ve všech typech lesů. Ucháč obecný roste především v jehličnatých lesích pod borovicemi a smrký a ve smíšených lesích, v čistém listnatém lese ho nenajdeme.

Velmi hojná a chutná houba rostoucí již v březnu je penízovka smrková – *Strobilurus esculentus* rostoucí ze starých, často již v zemi

ucháč obrovský

ponořených smrkových šišek. Její klobouček je

penízovka smrková

v mládí bělavý nebo našedlý, v dospělosti pak světle až tmavě čokoládově hnědý, 1,5 až 3,5 cm široký. Třeň má 1–2 mm v průměru a 2–5 cm na délku, je hnědý, pod kloboukem bělavý. Lupeny jsou v mládí čistě bílé, v dospělosti našedlé. Tato penízovka je velmi chutná a vyplatí se ji sbírat, protože z jedné šišky může vyrůst i 10 a více plodnic. Je cenná pro svůj časný výskyt, pro

kuchyni však bereme pouze kloboučky, třeně jsou tuhé a těžko stravitelné. Na smrkových šiškách roste vzácně i nejedlá helmovka šiškovitá – *Mycena strobilicola*, která má klobouk zvoncovitý, a je velmi křehká a lámavá (na rozdíl od p. smrkové, která je tuhá). Plodnice této helmovky dosti silně alkalicky páchne. V okolí Budišova jsem ji zatím nesbíral. Na smrkových šiškách roste ještě další penízovka drobnovýtrusá – *Baeospora myosura*, která roste až v létě a hlavně na podzim, je drobná a k jídlu se nehodí. Na šiškách borovice lesní – *Pinus sylvestris* rostou další 2 druhy, a to penízovka provázková – *Strobilurus tenacellus* a penízovka nahořklá – *Strobilurus stephanocystis*, obě jsou pro svoji drobnost a nahořklou chuť nevhodné k jídlu. Navíc ze šišky vyrůstá pouze jedna plodnice. V dubnu a květnu můžeme také nalézt první jedovatou houbu a to závojenku jarní – *Entoloma vernum*, rostoucí ve světlých lesích, na jejich okrajích, ale také na loukách. Její klobouk je 2,5–5 cm široký, za vlhka čokoládově hnědý, za sucha světle hnědý, lupeny hnědočervené, třeň má 3–5 mm v průměru a je 2–6 cm dlouhý, hnědý, často smáčkľý, těže barvy jako klobouk.

Velmi oblíbená jarní houba je čirůvka májovka – *Calocybe gambosa*, rostoucí v dubnu a v květnu ve světlých listnatých lesích, ale také na jejich okrajích, na loukách a v zahradách. Plodnice jsou bílé až nažloutlé či naokrovělé, s kloboukem 4–12 cm v průměru, lupeny, třeň i dužnina jsou také bílé a dužnina na řezu pěkně voní jako čerstvě namletá mouka. Je to vydatná a chutná houba s oblibou používaná v kuchyni do polévek

a omáček. Někteří houbaři ji nesprávně zaměňují se závojenkou podtrnkou – *Entoloma clypeatum*, která roste v dubnu, květnu a červnu pod růžokvětými stromy především na zahradách, ale také na mezích pod hlohy, jeřáby a trnkami. Na zahradách roste především pod švestkami, jabloněmi, hrušněmi a meruňkami. Klobouk má bělavý, šedý nebo okrový, lupeny jsou řidší než u májovky a v dospělosti jsou růžově až masově červené. Pach je syrový. Podtrnka je dobrá jedlá a vydatná houba, kterou doporučuji ke sběru. **Sbíráme ji pouze v jarních měsících vždy mimo les pod růžokvětými stromy, aby nemohlo dojít k záměně s jedovatými druhy závojenek, které však naštěstí rostou až v létě a na podzim pod lesními stromy.**

Svoje nálezy si můžete ověřit v naší houbařské poradně buď osobně v pondělí a v úterý celoročně nebo zaslat poštou na adresu: Moravské zemské muzeum, houbařská poradna, Zelný trh 6, 659 37 Brno.

Alois Vágner
Botanické oddělení MZM v Brně
houbařská poradna

Zajímavé rostliny okolí Budišova

Květena okolí Budišova není moc pestrá. Je to dáno jak poměrně nevyživným podkladem, tak i drsným klimatem Vysočiny. Přesto je i zde možno najít zajímavé, i když třeba ne moc nápadné rostliny.

chudina zední

Už v roce 1983 jsem zde našel chudinu zední (*Draba muralis* L.). Nachází se na východních svazích železniční trati v místech, kde se trať blíží směrem od nádraží ke křižovatce se silnicí, která vede od budov zemědělského družstva k rybníku Pyšeláku. Není to nápadná rostlina. Je jen 15 až 30 cm vysoká, jednoletá, s přímou nebo větvenou lodyhou, s drobnými bílými čtyřčetnými květy (patří mezi rostliny křížaté neboli brukvovité). Kvete počátkem května a po odkvětu má na šikmo odstálých plodných stopkách cca 5 mm velké šešulky s drobnými semeny. Po dozrání semen rostlina zaschne a zmizí. V létě zde již po ní není ani památka.

Čím je tato rostlina zde zajímavá? Za prvé se jedná asi o jediné současné moravské naleziště tohoto druhu. Lokality uváděné ze severní Moravy jsou známy pouze z literatury a neexistují k nim herbarové doklady.

Za druhé se jedná o rostlinu, která se v Evropě šíří prostřednictvím železničního provozu. Tak se zřejmě dostala i do Budišova, ale je obtížné odhadnout kdy. Skutečnost, že ji na této lokalitě pozorujeme už téměř dvacet let, naznačuje, že pokud se nezmění stanovištní podmínky, může se zde vyskytovat i po celou řadu desítek

let.

Obrázek byl převzat z Květeny ČR, díl 3. Zde se dají najít o této rostlině podrobnější údaje.

PhDr. Karel Sutory

KULTURA

Opona se znovu otevřela,

tak zněl nadpis článku v Budišovském zpravodaji ze závěru roku 2000. Chceme na něj navázat a přiblížit občanům vznik a činnost ochotnického divadla.

Když po zdařilém Dětském dni pořádaném budišovskými ženami vznesli Jana a Miloš Janovi návrh založit ochotnické divadlo, nikdo netušil, jak jejich myšlenku rozvinou všichni ti, kteří se s nevidaným elánem pustili do práce.

A tak se v srpnu 2000 začalo s přípravou, výběrem a vzápětí už s nacvičováním první hry, pohádky Elce Pelce do Pekelce. Po jejím úspěšném uvedení v Budišově jsme se sešli na malém přátelském posezení v „Klubu“ s ochotníky, na jejichž tradice chceme navázat.

V krátké době pak následovala řada pohádkových repríz v Námračí, Borech, Rokytnici nad Rokytnou a Oslavici. Věříme, že si pohádku ještě někde zahrajeme.

Jistě Vás bude zajímat, kdo v ochotnickém divadle pracuje.

Režie: *Zdeňka Maloušková*

Technika: *Pavel Starý*

Hrají: *Miloš Jan, Jana Janová, Ivo Jindra, Erika Jindrová, Leoš Klíma, Roman Klíma, Hana Klímová, Jana Klimová, Veronika Ležáková, Drahoř Maloušek, Věra Nováčková, Přemysl Pospíšil, Vladimír Suchánek, Milada Suchánková, Anežka Talábová, Marie Tesařová, Jarmila Ujčíková, Jarmila Ujčíková ml., a Vlasta Vrbová.*

Text sleduje: *Alena Jarošová a Marie Kašparová.*

V závěru by asi bylo nutné seznámit Vás s finanční stránkou. Kam tedy dáváme získané peníze? Na pořízení kulis, kostýmů a na úhradu cestovného, to je ta menší část vydání. Nové přenosné reflektory, stojany, světla na jeviště, nový montážní pult a podíl na zakoupení nové opony, to jsou větší vydání. A co dál? Chceme upravit celou jevištní plochu, strop a horizonty. To vše děláme ve spolupráci s Obecním úřadem v Budišově proto, aby se vám v kulturním stánku líbilo, protože už nacvičujeme novou divadelní hru „Charleyova teta“.

*Těšíme se na Vás,
členové ochotnického divadla*

Velikonoční pozvánka do budišovského kostela

den	svátek	začátek	bohoslužeb
čtvrtek 12. 4.	Zelený čtvrtek	19.00	Pyšel 17.00
pátek 13. 4.	Velký pátek	19.00	Vladislav 17.00
sobota 14. 4.	Bílá sobota	21.00	Pyšel 19.00
neděle 15. 4.	Zmrtvýchvstání Páně	7.30	V. 9.15, P. 10.45
pondělí 16. 4.	Pondělí velikonoční	7.30	V. 9.15, P. 10.45

SPORT

Rozlosování II. třídy mužů v kopané – jaro 2001

kolo	datum		začátek	odjezd
14	25. 3.	Budišov – Rapotice	15 ⁰⁰	
15	1. 4.	Opatov – Budišov	15 ³⁰	14 ⁰⁰
16	8. 4.	Budišov – Radkovice	15 ³⁰	
17	15. 4.	Chlístov – Budišov	15 ³⁰	14 ¹⁵
18	22. 4.	Budišov – Šebkovice	16 ⁰⁰	
19	29. 4.	Třeбенice – Budišov	16 ⁰⁰	15 ⁰⁰
20	5. 5.	Budišov – Třebelovice	16 ³⁰	
21	13. 5.	Náměšť „B“ – Budišov	16 ³⁰	15 ¹⁵
22	20. 5.	Budišov – Čechtín	16 ³⁰	
23	27. 5.	Kouty – Budišov	16 ³⁰	15 ¹⁵
24	2. 6.	Budišov – Mohelno	16 ³⁰	
25	10. 6.	Bopo „B“ – Budišov	10 ¹⁵	9 ¹⁵
26	16. 6.	Budišov – Čáslavice	16 ³⁰	

Rozlosování II. třídy dorostu v kopané – jaro 2001

kolo	datum		začátek	odjezd
34	18. 3.	Mohelno – Budišov	15 ⁰⁰	13 ⁴⁵
18	25. 3.	Budišov – Čechtín	12 ⁴⁵	
19	31. 3.	Stařeč – Budišov	13 ¹⁵	12 ¹⁵
20	8. 4.	Budišov – Čáslavice	13 ¹⁵	
21	15. 4.	Opatov – Budišov	10 ⁰⁰	8 ⁴⁵
22	22. 4.	Budišov – Kněžice	13 ⁴⁵	
23	29. 4.	Březník – Budišov	13 ⁴⁵	12 ⁴⁵
33	1. 5.	Budišov – Šebkovice	16 ³⁰	
24	5. 5.	Budišov – Kralice	14 ¹⁵	
32	8. 5.	Jaroměřice – Budišov	16 ³⁰	15 ¹⁵
25	13. 5.	N. Syrovice – Budišov	14 ¹⁵	12 ⁴⁵
26	20. 5.	Budišov – Rokytnice	14 ¹⁵	
27	27. 5.	Budišov – Jemnice	14 ¹⁵	
28	2. 6.	Dukovany – Budišov	14 ¹⁵	13 ⁰⁰
29	10. 6.	Budišov – Vladislav	14 ¹⁵	
30	16. 6.	volno		
31	23. 6.	Budišov – Rapotice	16 ³⁰	

Domácí utkání se hrají na hřišti v Hodově !

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

Vzpomínka

Za větrného odpoledne jsme se v pondělí 5. února 2001 rozloučili s panem Zdeňkem Železným z Budišova. Znal jsem ho tak, jak se lidé (bohužel) někdy znají, když jsme se potkali, pozdravili jsme se a každý šel svou cestou.

To trvalo až do loňského roku, kdy jsem se zcela náhodně dozvěděl, že pan Železný by se rád na stránkách Budišovského zpravodaje podělil s ostatními o své vzpomínky na otce a vůbec na dobu, ve které jeho otec žil.

Okamžitě jsem mu zavolaal a dohodli jsme se na setkání „až se mu podaří dát něco na papír“. Podařilo se. Objevil se s rukopisem, jehož obsah jste si mohli přečíst v jednom z loňských čísel zpravodaje. Přinesl s sebou i staré fotografie a spoustu vyprávění a já poslouchal a poslouchal. Sešli jsme se snad ještě dvakrát a dohodli se, že jakmile to trochu půjde, bude ve svém vyprávění na stránkách zpravodaje pokračovat. Čas jemu vymezený na této zemi nás ale předešel.

Jedno se však povedlo. Díky vyprávění pana Železného se podařilo najít jednu z tváří Budišovského zpravodaje.

Karel Pavlíček

Mše sv. v Budišově, Vladislavi, Pyšelu a Strážově v období platnosti letního času

P. Václav Novák tel. 0618 / 875 118	Budišov	Vladislav	Pyšel	Strážov
pondělí	17.30			
úterý	7.30			
středa			17.30	
čtvrtek	17.30 1. čt. v měsíci Hodov			
pátek	7.00	17.30		
sobota s ne. platností	18.45			17.00
neděle	7.30	9.15	10.45	

Přehled srážek v listopadu 2000 až únoru 2001

listopad:	37,8 mm	(prosíme, opravte si chybný údaj v č. 4/2000)
prosinec:	32,3 mm	
leden:	36,1 mm	
únor:	49,3 mm	

Oprava údajů v příloze č. 3/1999

Pospíšil Miloslav a Jitka
Pospíšilová Jarmila

Budišov 236
Budišov 236

tel. 875 366
tel. 875 145

PŘÍLOHA 1/2001: Josef Horký: Zápisník

Budišovský zpravodaj č. 1/2001

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vychází čtvrtletně. Ev. č. min. kultury R 113 10022 99

Cena Zpravodaje: 5,- Kč

V prodeji: Noviny, Helena Kafoňková; Ko-Text, Helena Kostelecká; Obuv, hračky, Lidka Poskočilová; Zelenina, Petr Kosina; Potravinářský ZD Budišov, Zdeňka Nováčková.

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 0618/875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 0618 / 875 212),

Mgr. Markéta Dosbabová, Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 1. 4. 2001

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí

Uzávěrka tohoto čísla 28. února 2001

Uzávěrka příštího čísla 31. května 2001

ZÁMEČNICTVÍ – KOVOVÝROBA

- branky, schody, kovové konstrukce, atd.
- drobné opravy
- svařování (el. oblouk + plyn)
- broušení nožů, nůžek

Alois Lisý, Budišov 224 tel. 0618 / 875148

v pracovních dnech po 15-té hodině

v sobotu 9–16 hodin

PNEUSERVIS – TAXI

Josef Jičínský

Tasov 254

tel.: 0619/547 171

- prodej všech druhů nových pneumatik a protektorů
- prodej olejů + filtrů
- prodej autokosmetiky
- prodej disků
- prodej nových náhradních dílů na všechna vozidla (dle objednávky)

Stanoviště TAXI

Tasov – mobil: 0601/536 547

Budišov – mobil: 0601/219 743